

:: Chicago z pohľadu architekta

Tento rok sa mi naskytla skvelá príležitosť spoznať architektúru Chicaga a zároveň pre amerických Slovákov žijúcich v tomto veľkomeste odprezentovať slovenskú architektúru na festivale, ktorý každý rok organizujú. Okrem mojej prezentácie súčasnej

architektúry na Slovensku a vlastnej architektonickej tvorby sa festivalu zúčastnili a odprezentovali aj ďalšie osobnosti Slovenska z oblasti umenia (Štefan Skrúcaný, folklórny súbor Detvan...), politického života (podpredseda vlády pán Dušan Čaplovič, slovenský veľvyslanec USA pán Rastislav Káčer...), nechýbal ani predstaviteľ cirkvi arcibiskup Ján Sokol a mnohé ďalšie významné osobnosti.

Chicago zatiaľ, bohužiaľ, nie je tak turisticky známe, ako by si zaslúžilo. Kto však do tohto veľkomesta pri Michiganskom jazere zavíta prvýkrát, je spravidla značne prekvapený jeho krásou, ostro kontrastujúcou

zvlášť s neďalekými urbanistickými komplexmi Gary a Hammond, plnými vzhľadnej ocele. So scenériou chicagských mrakodrapov môže súperiť jedine New York.

V stavbe výškových budov udávalo Chicago tón svetu už od samého počiatku, práve tu po požiari v roku 1871 vyrástol prvý mrakodrap na svete a do roku 1996 bol Sears Tower s výškou 444 m najvyššou budovou na svete. Okrem moderných budov a veľkomestskej atmosféry však v Chicagu môžete nájsť tiež 25 kilometrov dlhé pobrežie Michiganského jazera s plážami lákajúcimi k odpočinku a relaxácii. Je možné sa po nich vydať na prechádzku do Lincolbovej zoo alebo sa tu prevážať na bicykli, či kolieskových korčuľoch. Toľko na úvod, teraz trochu k histórii tohto mesta.

Slávni architekti, akými boli Louis Sullivan, Mies van der Rohe a Frank Lloyd Wright a jeho Prairie School of Architecture, sa pričínili o architektonický rozvoj mesta, v ktorom skombinovali priemyselnú a umeleckú tradíciu. Prvý mrakodrap s oceľovou

konštrukciou Reliance Building (v súčasnosti Hotel Burnham) bol postavený v Chicagu.

Najnovším príspevkom k mestskej architektúre bol Millennium Park, v ktorom sa nachádzajú práce Franka Gehryho, Jaume Plensa a Anish Kapoor.

:: Millenium Park – práce Franka Gehryho.

Najvyššími budovami sú Sears Tower (443 m najvyššia budova USA, 3. najvyššia na svete), John Hancock Center (344 m).

Projekt Sears Toweru vznikol v ateliéri chicagskej architektonickej firmy Skidmore, Owings & Merrill, podobne ako John Hancock Center. Hlavným dizajnérom bol Bruce Graham (1925) ktorému asistoval šéf inžinier Fazlur Khan (1929–1982). Vlastná výstavba, na ktorej sa v niektorých chvíľach podieľalo až 1600 pracovníkov, trvala tri roky. Výsledkom je pomerne originálna konštrukcia skladajúca sa z deviatich tubusov.

Hneď po dokončení sa Sears Tower stal symbolom Chicaga, podobne ako sa napríklad Eiffelova veža stala symbolom Paríža. Aj keď sa Sears Tower nedostal na rozdiel od „Eiffelovky“ do mestského znaku, aj tak hraje rolu ikony, ktorá jednoznačne charakterizuje líniu chicagských mrakodrapov (skyline) a odlišuje ju od ktorýchkoľvek iných. Šedočierna silueta je to prvé čo uvidíte, či už sa budete blížiť k Chicagu odkiaľkoľvek. Avšak až výhľad z vyhliadkovej galérie (skydeck observatory) na 103. poschodí, návštevníkovi umožní vychutnať štruktúru

mesta. Až táto vtáčia perspektíva má pozoruhodnú schopnosť umožniť návštevníkovi uvidieť z odstupu mesto, ktoré se inak dávno vymklo obzorom človeka na chodníku. Preto som neváhal a vstúpil do návštevníckej lobby, odkiaľ ma prvý výťah veľmi nelogicky zaviezol najskôr do podzemia kúpiť si vstupenku, a až potom ma ďalší výťah za necelú minútku dopravil na najvyššie položené vyhlídkové poschodie na svete. Počas jazdy ešte uvidíte krátky film o Sears Tower a hore už si len budete musieť priznať, že takú výšku ste naozaj nečakali..., pri peknom počasí je dohľad až okolo sto kilometrov a môžete si povedať, že ste videli okrem Illinois tiež Indianu, Michigan a Wisconsin bez toho, že by ste opustili Chicago.

:: Sears Tower – pohľad z vyhlídkovej galérie.

:: Sears Tower – pohľad z vyhlídkovej galérie.

Ďalšia pozoruhodná stavba, ktorá ma ako architekta a vášnivého obdivovateľa mrakodrapov zaujala bol John Hancock Center. Je to 344 metrov vysoký mrakodrap v Chicagu v Illinois. Bol postavený v rokoch 1965 až 1969 podľa návrhu firmy Skidmore, Owings a Merrill. Je to tretí najvyšší mrakodrap v Chicagu a štvrtý najvyšší v Spojených štátoch, po budovách Sears Tower, Empire State Building a Aon Center.

Na vrchole mrakodrapu v 95. a 96. poschodí sa nachádza reštaurácia s výhľadom na mesto. Pri pohľade na sever je možné vidieť Lincoln Park a bohatšie štvrte s niekoľkými modernými obytnými mrakodrapmi. Pri pohľade na východ je vidieť Michiganské jazero, ktoré je rozlohou väčšie ako Slovensko. Na juhu je vidno downtown - centrum mesta s mrakodrapmi. Západným smerom je možné vidieť rozsiahle predmestia. John Hancock Center sa nachádza v severozápadnej časti downtownu, vo štvrti Near North.

Mimochodom celé Chicago je posiate výškovými budovami a monumentálnymi stavbami – mrakodrapmi a ono to má aj svoje praktické vysvetlenie. Jedná sa o tzv. Chicagskú školu alebo chicagský štýl, čo je označenie skupiny architektov činných v Chicagu a v New Yorku koncom 19. storočia a v prvej štvrtine 20. storočia (najmä v rokoch 1883 až 1893). Vznik tohto architektonického smeru podmienilo viacero skutočností. Prvou bola snaha o pravidelnú segregáciu pozemkov v Chicagu z dôvodu využitia plochy mesta. To zapríčinilo vznik tzv. mestských blokov, ktorými je Chicago charakteristické a snahu o využitie pozemku čoraz viac do výšky. Jedným z dôvodov bola tiež bezpečnosť a odolnosť voči požiarom. Konkrétne v Chicagu dva rozsiahle požiare v rokoch 1871 a 1874 vo veľkej miere zdevastovali mesto a vyžiadali si tak zmenu stavebných materiálov a vytvorenie ochranných vrstiev obalujúcich nosnú konštrukciu.

Najvýznamnejším znakom Chicagskej školy bol prechod od nosných stien ku skeletovému systému, ktorý zaručoval pevnosť a stabilitu konštrukcie aj vo výškach, do ktorých sa doteraz budovy s obmedzenou plochou nedostávali. Skelet bol aj významným fasádnym prvkom. Bol často priznávaný, rozčleňoval fasádu a vytváral tak jednoduchý a prirodzene pôsobiaci raster. Skelet vyplňali vysoké okná a zaručovali tak vynikajúce preslnenie priestorov, v tom čase predovšetkým s administratívnou funkciou. Na fasádach sa používali tiež vo veľkej miere rastlinné motívy ovplyvnené v Európe rozšírenou secesiou, ktoré sa postupne z budov strácali a vznikali tak čisto funkčný výraz stavby. Jedným zo znakov bola tiež funkčná diferenciacia podlaží, pri ktorej boli na spodných podlažiach umiestnené obchody a služby – na vyšších kancelárie.

Ale kvôli jednému monumentálnemu mrakodrapu a fenoménu tvorcovi sa do Chicaga ešte vrátim. Už o pár rokov by mal

padnúť ďalší výškový rekord. V Chicagu koncom roku 2011 dokončia budovu pod názvom Chicagská špirála – Chicago Spire.

S plánovanou výškou viac ako šesťsto metrov by mala byť najvyššou obytnou budovou sveta. Chicagskú špirálu stavajú na okraji jazera Michigan, v blízkosti ústia rieky Chicago River. Budovu naprojektoval fenomenálny španielsky architekt Santiago Calatrava. Ten okrem špirály naprojektoval aj budovu letiska v Lyone alebo olympijský športový komplex v Aténach. Developerom stavby je spoločnosť Shelbourne Development.

Budova s výškou viac ako 600 metrov (presne 606,9 metra) bude najvyššou budovou sveta, v ktorej sa budú nachádzať len byty. Zároveň bude najvyššou budovou „západného sveta“ a taktiež „najštíhlejšou“ budovou sveta.

Vzhľadom na unikátny sedemuholníkový špirálovitý tvar bude každé poschodie posunuté v porovnaní s najbližším poschodím o 2,44 stupňa. Vonkajšia konštrukcia Chicagskej špirály bude zo skla a ocele. Developer avizuje, že budova bude šetrná k životnému prostrediu. Na chladenie využijú vodu z blízkej rieky, okrem podzemného parkoviska pre autá budú stojany aj pre štyristo bicyklov. Zaujímavosťou budovy sú výťahy. Chicagská špirála bude mať najdlhšie výťahy na svete v dĺžke 568 metrov. Priemerná doba čakania na jeden zo sedemnástich výťahov nachádzajúcich sa v budove je vypočítaná na 32 sekúnd.

Budúca rekordná budova bude mať 150 poschodí a takmer tisícvesto bytov. „Každý z nich bude iný,“ informuje developer. Jedno až štvorizbové byty sú naplánované s rozlohou od necelých päťdesiat až po takmer tisíc metrov štvorcových. Najrozľahlejším bytom bude dvojposchodový apartmán umiestnený na 141. a 142. poschodí. Predáva sa za 40 miliónov dolárov. Cena najlacnejšieho bytu začína na hranici 750 tisíc dolárov. Budova bude niesť „rukopis“ Santiaga Calatru v podobe apartmánov s názvom Galéria. Tieto budú väčšie ako ostatné byty, ich spoločným znakom bude spálňa s kruhovou posteľou oddelená posuvnými dverami zo skla. Strop v Galérii osadia drevenými panelmi, v celej budove budú stropy vysoké tri metre. Okná v bytoch budú kombináciou vertikálnych a lichobežníkových sklenených panelov. Dvere na bytoch so špeciálnym dizajnom, vytvoreným pre Chicagskú špirálu, vyrobia z masívneho dreva. V zariadení bytov bude okrem dreva (podlahy budú z masívu) prevládať aj kameň. Kuchyniam alebo kúpeľňam tak bude dominovať žula či mramor.

Exkluzívna stavba ponúka pre budúcich obyvateľov nadštandardné vybavenie spoločných priestorov, a to hneď na celých troch poschodiach. Zahŕňa nonstop recepciu, fajčiarsku miestnosť, knižnicu, ako aj herňu pre deti. V budove sa bude nachádzať súkromné kino využiteľné aj ako divadlo, jedáleň pre obyvateľov, alebo lezecká stena. Nebude chýbať bizniscentrum, konferenčná miestnosť a súkromná vínoktka.

Tak toto naozaj stojí za to vidieť.

:: Chicago Spire. Ukážka budúceho bytu - spálne a obývacej izby.

:: Chicago Spire – vizualizácie.

Ešte jedna zaujímavosť v Chicagu. V Parku pri jazere som žasol nad touto obrovskou kvapkou „vody“ vyrobenej z lešteného antikora. Nepodarilo sa mi nájsť ani jediný spoj.

Okrem množstva pamiatok, atrakcií a miestnych akcií som, samozrejme, obišiel pár miestnych štvrtí. Chicago je extrémne multikulturálne mesto, kde žije mimo iných obrovská hispánska

komunita, armáda Poliakov (Chicago je druhé najväčšie poľské mesto po Varšave), mnoho Číňanov, Indov, a dokonca i pár Čechov a Slovákov. Boli sme sa pozrieť aj v čínskej štvrti, ale „neochotne sme si zorganizovali“ i pochod černošským dištriktom s množstvom rozpadajúcich dosperejovaných sa budov a pár potulujúcich sa miestnych černochoch so štýlovým kazeťákom.

:: Záver

Chicago patrí medzi najimpozantnejšie mestá Spojených štátov a mňa, priznám sa, vtiahlo do svojho pulzujúceho života. Či už ste nadšencom architektúry, športu, hudby, divadla, múzea alebo nakupovania, tu si každý príde na svoje. Vychutnal som si jedinečné umenie v The Art Institute of Chicago.

Športoví fanúšikovia by v žiadnom prípade nemali vynechať baseballový zápas na Wrigley Field. Pre štýlovú večeru je tu legendárny Ed Debevic's, podnik v štýle 50. rokov.

Veľký biznis, široké kultúrne spektrum, počnúc impozantnou architektúrou a končiac zábavou na úrovni – v Chicagu proste tepe život. O to viac vás prekvapí kontrast, ktorý Chicago ponúka.

Ing. arch. Pavel Kosnáč